Temps d'Escola·7

TARDOR 2019

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja
Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió
Disseny/impressió:
Terès & Antolín
Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Amb la col·laboració del Seminari Autonòmic de professors i professores de llengua catalana i la Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó

Editorial

Pobles sense escola, pobles sense esperança?

Una de les sensacions més desconcertants i fins i tot més amargues que un docent pot experimentar és passar o tornar a la localitat on un dia va ser mestre i veure l'escola tancada des de fa temps per falta d'alumnat. En els millors casos els edificis són reconvertits en centres socials, bars de titularitat municipal, sales d'usos múltiples... i en les pitjors situacions aquestes escoles velles romanen amb prou feines com a testimonis muts de l'alegria que van acollir-hi, deteriorant-se a poc a poc. Generalment, quan un observa un col·legi abandonat instintivament dóna un cop d'ull al seu voltant, és a dir, a la resta del poble i es té la descoratjadora sensació i certesa que "ací no hi ha nens" i per tant el converteixen en un lloc més trist, sense esperança. Deixant a un costat les sensacions i sentiments, la desaparició d'una escola també té les seues conseqüències econòmiques que es tradueixen en menys pobladors, menys moviment de persones i mercaderies al poble, menys activitat cultural, menys ocasions per a trobar-se els habitants del lloc, etc.

En aquests dies en què s'ha encunyat un concepte tan de moda i que realment és un dels principals problemes de la nostra societat, "l'Espanya Buida", no hem d'oblidar, tampoc, que la majoria de les escoles on s'imparteix la nostra llengua són localitzades al medi rural. Des d'aquest suplement és necessari donar suport i reconeixement l'admirable tasca dels docents de l'escola rural i també la voluntat i forta motivació de molts alcaldes i alcaldesses juntament amb els seus conciutadans que lluiten dia a dia per la conservació de les seues escoles.

Paraules nostres

Durant el tercer trimestre del curs passat, tots els alumnes del **CEIP San Juan Bautista de Saidí** vam col·laborar amb el Sergio i la Sònia, guanyadors de la beca Amanda Llebot amb el Projecte FEM MEMORIA.
Els vam ajudar, juntament amb les nostres famílies, a recollir paraules pròpies de la parla de Saidí per a que no quedin en l'oblit. En vam aplegar unes quantes i també vam fer-ne el dibuix. Aquí en teniu una mostra.

Paraules compostes

Al **C.R.A. Matarranya** hem fet activitats sobre les paraules compostes i hem realitzat estes composicions:

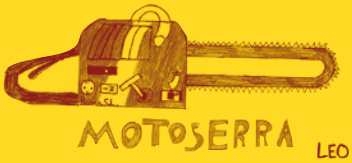

Important: Si feu activitats que voleu que publiquem en aquest suplement o en la web de tempsdefranja.org, envia'ns la teua experiència a **tempsdescola@gmail.com**

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? La libèl·lula o espiadimonis

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneras d'anomenar "la libèl·lula" o "espiadimonis" a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a la seua casa.

A la comarca del Baix Aragó

Sangrador a Aiguaviva de Bergantes.
Sastre a la Ginebrosa.
Do(c)tor de basseta a la Codonyera.
Gaiter a Bellmunt, la Canyada i la Sorollera (també avion).
Vicari de bassa a la Torre de Vilella (també helicòptero).

A la comarca del Baix Aragó-Casp

Cevil a Favara i Maella.
Peixcador a Nonasp (també helicòptero).
Rodadit a Faió.

A la comarca del Baix Cinca

Estudiant a Fraga.
Mariposa (també helicòpter) a Saidí.

A la comarca del Matarranya

Cavallet d'aigua a Queretes (també helicòptero).
Cavall a Calaceit (també avion).
Cavallet de séquia a Vall-de-roures i a Beseit.
Teixidor a Pena-roja (també tixidor i avion) i a Fórnols.
Cavallet de serp a Arenys i Lledó.
Cuc de Bassa a Mont-roig (també helicòptero).
Cuc de les basses a Valljunquera (també avion).
Escopeta/Avion d'Aigua a Massalió.
Esquitxidor a Torredarques.
Gitano a la Vall del Tormo (també helicòptero).
Helicòptero a Fontdespatla.
Pixatinters a Ràfels.
Relicari a La Portellada.
Taval a la Torre del Comte.
Taval d'aigua a la Freixneda.

A la comarca de la Llitera

Guitarreta Algaió, el Torricó.
Teixidor a Albelda, Castellonroi, Sant Esteve.
Rodabasses a Baells, Camporrells i Natjà.
Tirabasses al Campell.

A la comarca de la Ribagorça

Teixidor a Tolba.
Farrero a la Pobla de Roda.
Bernat dels juncars a Sopeira.

Altres territoris

Gaitero a Xiva de Morella.
Sinyoret a Lleida.

Projectes

Sense plàstics

El plàstic va arribar a les nostres vides a principis del segle XX i en poc temps es va fer l'amo del mercat. Ara no sabríem entendre la vida sense els plàstics: comencem el dia amb el raspall de dents i continuem tota la jornada en contacte amb ell. No podem negar, d'altra banda, que ens ha fet la vida més còmoda.

Ara bé, tanta dependència té un preu i és que ja no sabem què fer-ne de tants residus. La millor opció és reciclar, donar-li una segona vida. És per això que a l'**EOI Ignacio Luzán de Montsó** vam fer un taller de reciclatge.
Aquí en teniu alguns exemples:

Cistella per a guardar les pinces d'estendre la roba

Vam utilitzar:
- una garrafa d'aigua buida de 5 litres,
- un cordó blanc,
- unes tisores
- silicona

Joier

Vam utilitzar:
- una caixa bonica que em feia dol llençar
- un full de color
- unes pedres de vidre d'una polsera trencada
- unes figuretes

Pastiller

Vam utilitzar:
- una caixa de xinxetes buida
- una flor d'un llaç d'un regal
- silicona

Mª Pilar Angulo Castells
Alumna de català de l'EOI Ignacio Luzán de Montsó

Experiències escolars

Els dies 29 i 30 d'abril, els alumnes de l'**IES Bajo Cinca de Fraga de 1r d'ESO** que fem bilingüe-català vam realitzar una excursió a Roda de Ter, Girona i Figueres; encara que vam dormir en un alberg de l'Escala.

Primer vam parar al Museu del Cinema de Girona, on ens van explicar com es va crear i com ha evolucionat fins als nostres dies. Vam fer diferents activitats, com per exemple: ombres xineses, il·lusions òptiques i jocs antics amb els quals vam poder interactuar. A la tarda vam anar a Roda de Ter, on vam fer la Ruta literària de l'escriptor Miquel Martí i Pol, tot recorrent els carrers d'aquesta població. A continuació, vam visitar la Biblioteca, on el nostre guia ens va ensenyar el llegat d'aquest autor.

El segon dia ens vam traslladar a Figueres per visitar el Museu Dalí. Aquest artista surrealista va ser impressionant!! Feia escultures i quadres que et feien pensar molt.

A l'abril, els alumnes de **4t d'ESO** de l'**IES Bajo Cinca de Fraga**, conjuntament amb els companys de l'**IES de Mequinensa**, vam realitzar una ruta literària dedicada a la figura d'en Jesús Moncada.

En primer lloc, vam visitar el Museu de Jesús Moncada on, acompanyats d'un guia, vam començar a llegir les lectures d'aquest autor aragonès que havíem preparat prèviament a classe de català a partir de la lectura del llibre *El cafè de la Granota*. A continuació, vam visitar el Museu de la Mina on ens van explicar com era la vida dels treballadors. Finalment, vam fer un recorregut pel poble vell de Mequinensa, seguint la ruta que vam dissenyar nosaltres mateixos a les classes de català i, fent les parades programades en els punts marcats del recorregut, vam continuar amb les lectures de fragments de novel·les de Jesús Moncada relacionades amb cada espai on ens aturàvem. Després de realitzar aquesta activitat pensem que la visita al poble vell de Mequinensa és del tot necessària per tal d'entendre l'obra de Jesús Moncada.

Al **CEIP Maria Moliner de Fraga** hem treballat les festes del Pilar des de les tres llengües i en tots els cursos. En infantil s'ha fet el projecte "Pilar" en el qual hem treballat els continguts curriculars a través de les festes. En primer i segon de primària hem visualitzat vídeos de les diferents activitats que es fan a les festes (galeres, futbol vaca, *coetasso*, cursa de rucs ...). A mes a més des de l'àrea de ciències naturals van realitzar un experiment simulant el *coetasso*. A tercer i quart de primària van entrevistar al penyer major Mario i el vam gravar en vídeo per a la posterior visualització. A cinquè i sisè van fer el pregó de les festes del Pilar i d'entre els nens de sisè van triar a un noi i una noia perquè fossin els penyers grans de l'escola. Van elaborar cartells de les festes en arts i un mural amb dites de Fraga que feien referència al Pilar en català. Al pati ens esperaven asseguts la resta d'alumnat i vam elaborar un balcó on hi havia les representants de l'AMYPA, la directora del col·legi, el penyer major de Fraga i els penyers majors i infantils del col·legi. Es va representar el *coetasso* i després tots els nens van ballar i cantar cançons.

Opinió

Los nostres pobles

Els pobles, llocs sense maldat on sempre faràs el possible per ajudar al company. On saludes a tothom al carrer, on coneixes a tots. On olora a pi i a carrasca. On pots veure la naturalesa assomant-te al balcó. On es gaudeix tant a festes, on no hi ha fàbriques...

Per què se'ns oblida?

Ja sé que som pocs, però seguim sent persones. Potser sigui perquè les persones que posen les lleis no ens veuen quan s'assomen per la finestra. De totes formes, tampoc podrien, hi ha massa pol·lució als llocs on ells viuen.

De veritat, no esteu farts de veure cartells de "Es Ven" a tantíssimes cases? De vore tantes finques ermes? De vore carrers buits i cases caent? De vore sendes mil·lenàries quasi desaparegudes? De vore morir esta antiga llengua nostra? Som de poble, no? Que es noto!

Luis Miguel Agud
2n de Batxillerat, IES Matarraña

Concursos

Concurs de tràilers en català

Des del dia 21 de gener fins al dia 22 de febrer va tindre lloc la 1a edició del Concurs de tràilers en català, en la qual podien participar tots els alumnes de l'**IES Bajo Cinca de Fraga** que cursessin l'assignatura de llengua catalana a 3r i 4t d'ESO i 1r i 2n de batxillerat, les dues categories en què es podia concursar.

Amb una duració màxima de 3 minuts, els treballs presentats, consistents en la gravació d'un tràiler d'una pel·lícula no existent, de temàtica lliure, van sorprendre al jurat per la seva originalitat i perfecció.

Així doncs, amb un premi per categoria, van resultar guanyadors de entre tots els participants dos tràilers: *Marina*, realitzat per Tomeu Orús, Marc Chiné, Laura Canales, Alejandro Jordán, Imanol Fullola i David Mir de 1r de batxillerat i, *Buscant a Sam*, obra de Lucía

Villacampa, Emil Yavorov, Mariona Vendrell i Héctor Berenguer de 3r d'ESO, dos treballs de temàtica molt diferent.

Esperem que disfrutin dels seu merescut premi, unes entrades per al cinema amb crispetes i refresc!!

Departament de català
IES Bajo Cinca de Fraga.

Concurs de lectura en públic

Enguany va haver-hi rècord de participació en la modalitat de català al Concurs de Lectura en Públic que organitza Biblioteques Escolars dintre de la Direcció General d'Innovació, Participació i Equitat del Departament d'Educació del Govern d'Aragó.

La fase autonòmica del concurs es va celebrar el passat 4 d'abril i en el cas del català va tenir lloc a Fraga. Els centres de primària participants van ser: **CEIP San José de Calasanz**, **de Fraga**, **CEIP San Juan Bautista**, **de Saidí**, i el **CRA Ribera del Cinca**, **de Torrent de Cinca**. Pel que fa a secundària, van llegir el **CEIP San Juan Bautista, de Saidí**, l'**IES Bajo Cinca, de Fraga**, l'**IES la Llitera, de Tamarit de Llitera**, i l'**IES Matarraña, de Vall-de-roures**. Posteriorment, els dos centres guanyadors, el **CRA Ribera de Cinca** per part de primària l'**IES Matarraña** de secundària, van gaudir d'una jornada d'experiències súper divertida a l'IES Los Enlaces de Saragossa i del dia de la Festa de la Lectura que es va organitzar a Saragossa el 8 de juny.

IES Matarranya
CRA Ribera del Cinca.

Centres aragonesos on s'ensenya català

Ribagorça Oriental
CPI de Benavarri, CEIP d'Areny i CEIP de Montanui

GRAUS (Ribagorça)
IES Baltasar Gracián, a l'Aula de Benavarri

CRA La Litera
Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)
El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)
CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)
CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca
Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot

FRAGA (Baix Cinca)
CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • CEIP María Moliner • CEIP Litera (barri Litera) • IES Ramón J. Sender • IES Bajo Cinca

MEQUINENSA (Baix Cinca)
IES Joaquín Torres • CEIP Mª Quintana

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)
CEIP Ntr.ª Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)
Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)
CEIP Virgen Del Portal
IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)
Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)
Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA Alifara (Matarranya)
La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL-DE-ROURES (Matarranya)
CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)
Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)
Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán
(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter Zaragoza II (Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)